

Helse og medisin i nordisk middelalder

Else Mundal, Kristin B. Aavitsland, Ole Didrik Lærum, red.

Kampen for livet: helse, sjukdomar og medisinsk behandling i Norden i viking-tid og mellomalder

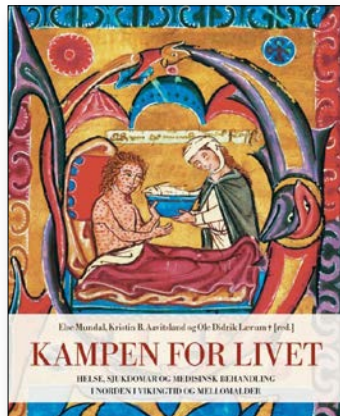
Oslo: Scandinavian Academic Press, 2025

525 s.

ISBN 978-82-304-0327-3

Michael 2025; 22: 298–299.

doi: 10.5617/michael.12637

Patologiprofessor i Bergen Ole Didrik Lærum (1940–2023) var som pensjonist adjungert professor ved Københavns Universitet fram til sin død. Han hadde en betydelig medisinsk forskerkarriere bak seg. Men Lærum hadde et *alter ego* som medisinhistoriker. Mange har besøkt hans museum på Voss og lest hans medisinhistoriske bøker og artikler. Ved sin død var Lærum midt i et større arbeid, nemlig å redigere en bok om helse og medisin i middelalderen. Prosjektet ble fullført av hans samarbeidspartnere. Boken foreligger nå, og er blitt et praktverk med utsøkt bokutstyr.

Hele 24 forfattere, alle med tung kompetanse innen hvert sitt fagfelt, står bak bokens 31 kapitler som er ordnet i seks deler: 1) *Kjelder og nye tilnærmingar*, 2) *Helse*, 3) *Sjukdomar og sjukdomshistorie*, 4) *Sinnslikningar og personlegdomsavvik*, 5) *Lækjarar og behandling av såra og sjuke* og 6) *Påverknad utanfrå og arven frå mellomalderen*. Hvert kapittel har noteapparat og litteraturliste, og står som selvstendige arbeider. Det er stor bredde, og leseren kan oppdatere seg fra et vidt tilfang av kunnskap.

Særlig interessante er metodekapitlene. Middelalderhistorie er vanskelig fordi kildene ofte er knappe. Å fortolke dem krever både betydelig kontekstkunnskap og evne til å kombinere og dedusere. Else Mundal tar for seg de skriftlige kildene og deres særegenheter. Jon Gunnar Jørgensen og Ragnar Stien gir et eksempel på dette i et langt kapittel om tolkningen av en enkelt, kort tekst – strofe 137 i Håvamål (avsnittet om blant annet å drikke øl).

Stian Suppersberger Hamre skriver om skjelettfunn som kilde til sykdommers historie og metodiske utfordringer ved det. Skjelettmaterialer har begrensninger, men avanserte analysemetoder kan gi nye opplysninger. Likevel mener forfatteren at tradisjonell analyse av skjeletter fortsatt vil ha sin plass. Man kunne kanskje ønsket at han hadde referert mer til dansk forskning, der blant andre osteoarkeologen Vilhelm Møller-Christensen (1903–1988) utviklet en utgravingsteknikk som også tillot identifisering av sykdom som ikke rammet skjelettet, eksempelvis nyrestein og tuberkuløse forkalkninger i brysthinnen.

Kristin B. Aavitsland knytter helse og sykdom sammen med middelalderens kultur i sin alminnelighet i kapittelet om helse og frelse i nordisk middelalder. Forventningene til livet i det hinsidige hjalp de syke til å mestre jordiske plager.

Dette er en bok på øverste faglige hylle. Likevel er det noe som skurrer. Det gjelder hvordan boken presenterer seg selv. Omslagsbildet, som viser en nonne som serverer fisk til en spedalsk, er fra et psalterium fra Sveits. Her savnes en forklarende tekst. En annen undring gjelder bokslettelen. Hvorfor har utgiverne latt den populariserende hovedtittelen *Kampen for livet* skjule en fagbok av stort kaliber? *Helse og medisin i nordisk middelalder* burde vært tittelen. Det er det boken handler om.

Øivind Larsen

oivind@oivindlarsen.no

Øivind Larsen er professor emeritus i medisinsk historie ved Universitetet i Oslo.